

**MINISTERIEEL BESLUIT HOUDENDE
BESCHERMING ALS MONUMENT, STADS- OF DORPSGEZICHT**

**DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLANDSE AANGELEGENHEDEN,
CULTUUR, JEUGD EN AMBTENARENZAKEN,**

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij decreten van 22 februari 1995 en 8 december 1998;

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7 ;

Gelet op het besluit van de Vlaamse regering van 10 juni 2003 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse regering;

Gelet op het ministerieel besluit van 11 september 2002 houdende ontwerp van lijst van voor bescherming vatbare monumenten, stads- en dorpsgezichten;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 5 juni 2003 ,

BESLUIT :

Artikel 1. Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976, gewijzigd bij decreten van 22 februari 1995 en 8 december 1998:

Omwille van het algemeen belang gevormd door zijn historische en historische, in casu architectuurhistorische waarde:

- als monument:

CLJNSHOF DE KLEE met hereboertuin, gelegen te Borgloon (Kuttehoven), Kleestraat 18;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 2e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 129L.

Omwille van het algemeen belang gevormd door zijn historische en historische, in casu architectuurhistorische en socio-culturele waarde:

- als monument:

KASTEEL DE KLEE met park, gelegen te

Borgloon (Kuttehoven), Kleestraat 20;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 2e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 106A2, 106F.

Omwille van het algemeen belang gevormd door zijn historische, historische, in casu architectuurhistorische, socio-culturele en volkskundige waarde:

- als monument:

ST.-JAN-DE-DOPERKERK + kerkhof met grafkruisen + kerkhofmuur, gelegen te Borgloon (Kuttehoven), Kuttehovenstraat ;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 2e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 195A, 196B.

Omwille van het algemeen belang gevormd door zijn historische en socio-culturele waarde:

- als monument:

SPOORWEGBRUG EN BEDDING, gelegen te

Borgloon (Kuttehoven), Kuttehovenstraat ;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 2e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 141/2, 226/2.

Omwille van het algemeen belang gevormd door zijn historische en historische, in casu architectuurhistorische, socio-culturele en volkskundige waarde:

- als monument:

kapel Onze-Lieve-Vrouw-van-Lourdes op driesprong, gelegen te

Borgloon (Kuttehoven), Kleestraat ; Kuttehovenstraat ;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 2e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 137/2.

Omwille van het algemeen belang gevormd door zijn historische en historische, in casu architectuurhistorische en socio-culturele waarde:

- als monument:

PASTORIE, gelegen te

Borgloon (Kuttehoven), Kuttehovenstraat 9;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 2e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 214D.

Omwille van het algemeen belang gevormd door zijn historische en historische, in casu architectuurhistorische en socio-culturele waarde:

- als monument:

HOEVE IN HET GEHUCHT GRAETH, gelegen te

Borgloon (Kuttehoven), Graeth 7;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 2e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 180F.

Omwille van het algemeen belang gevormd door zijn historische en historische, in casu architectuurhistorische en socio-culturele waarde:

- als dorpsgezicht:

omgeving van cijnshof De Klee, met inbegrip van de percelen van de vroegere Winning van Herkenrode, gelegen te

Borgloon (Kuttehoven), Kleestraat ; Kuttehovenstraat ;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 2e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 127M, 132H, 133H, 134, 135, 137E, 137F, 137G, 139A, 141B, 79F, 79K, 79L.

Omwille van het algemeen belang gevormd door zijn historische en socio-culturele waarde:
- als dorpsgezicht:

Kuttekovestraat van Graeth tot spoorwegbrug, met onmiddellijke omgeving, gelegen te Borgloon (Kuttekoven), Kuttekovenstraat ;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 2e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 136D, 151D, 151E, 153A, 154C, 154D, 177B, 178L, 182D, 183G, 189F, 190D, 194D, 194E, 194F, 197, 198C, 199G, 200D, 203H, 206^E, 206F, 210F.

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

- ALS MONUMENT : CIJNSHOF DE KLEE MET HEREBOERTUIN

Historische waarde:

Het cijnshof De Klee is één van de de historische laathoven die op het grondgebied van Kuttekoven worden geciteerd. De hoeve verschijnt in de Bundergeldatlas van Herkenrode onder de benaming *Den verloren cost*. Het gebouw, in de onmiddellijke omgeving van de Herkenrodewinning, verschijnt als een blok met torentje, op de hoek van de Kleestraat en de zogenaamde Kleesteeg, die via een bocht naar het dorpscentrum leidde. Op de Ferrariskaart (1771-77) blijkt de hoeve te zijn geëvolueerd tot U-vorm, open naar de straat, onder de benaming *Cense den Klein*. Een omgevend perceel met moestuin en boomgaard wordt volledig afgeboord door wegen, waaronder de eerder geciteerde, alsook paden in verband met de Herkenrodewinning. Ferraris markeert ook reeds duidelijk het perceel van het herenboerenparkje aan de overzijde van de Kleestraat, dat steeds is blijven bestaan. Deze gegevens worden door later kaartmateriaal bevestigd. Het voorprimitieve kadasterplan (1809) toont wel een geëvolueerd complex, de *Clee Pachthoef*, in semi-gesloten bebouwing, met enerzijds autonome straat- en rechtervleugel, anderzijds aaneengesloten linker- en achtervleugel. Links van het goed wordt een tuin met parterres afgebeeld. De voorprimitieve constellatie wordt *grosso modo* bevestigd door het primitieve kadaster (1840-44), waar ondertussen wel sprake is van *Château La Clée*. Verder doorheen de 19de en 20ste eeuw (tot ca. 1920) evolueerde de hoeve naar de huidige gesloten toestand, mede door recuperatie van bouwmaterialen van de vervallende Herkenrodewinning. De bouw van het nieuwbouwkasteel en de aanleg van het kasteelpark in 1907 markeerde het eindpunt van een architectuurhistorische evolutie. De oude kasteelhoeve (met wagenhuis en hondenhokken) en de functionele omgeving ervan (moestuin) degradeerde tot kasteelaanhorigheid.

Historische, in casu architectuurhistorische waarde:

Het oude pachthof De Klee is een gesloten, bakstenen hoeve, met rechthoekig gekasseid erf en mestvaalt. Verschillende volumes met verschillende bouwhoogten en naden verraden een gefaseerde opbouw. Het complex werd recent, soms foutief, gerenoveerd.

De linkervleugel is bouwhistorisch het meest oorspronkelijk en vertoont een tweeledige structuur, die voorprimitief is gekadastraerd. Het diepe voorste gedeelte van de vleugel, het *Oude Kasteel*, twee bouwlagen hoog, draagt sporen van intense verbouwingen: aan erfzijde prijkt een bouwnaad, gemarkeerd door hoekblokken, die overigens een integrale tweeledigheid accentueert en op een uitbreiding van het bouwvolume wijst, ouder dan de voorprimitieve kadastratie. Aan de achterzijde is deze evolutie gemaskerd door een neoklassieke schermfaçade met een dubbelhuisstructuur van drie traveeën, die een bestaande, mogelijks uit de 17de eeuw stammende (cf. weergave in de Bundergeldatlas van Herkenrode)

torenconstructie inkapselt. De nieuwe façade is toegevoegd in functie van de tuin, met rechthoekige deuren en vensters, een geprononceerde risaliet met smeedijzeren balkon; in de boven een hardstenen plint aangebrachte cementering werden hoekblokken gesuggereerd. Het achterste gedeelte, de pachterswoning en stallen, anderhalve bouwlaag hoog, draagt aan erfzijde jaartalankers met de aanduiding 1709; de buitenzijde omvat 17de-eeuwse sporen onder de vorm van een silexplint, kalkstenen lateien en een ontlastingsboog, evenals het onderste gedeelte van een deuroplijsting.

Ook de achtervleugel, zogenaamd *dubbele* dwarsschuur is inherent tweeledig; de erfgevel omvat twee korbogpoorten, waarvan de linkse volledig omlijst is met hardstenen negblokken en wederzijds geflankeerd door muurankers; het linkse het rechtse gedeelte vertoont deze karakteristiek niet; het karakteristieke hoge pannendak mondt links daarenboven uit in een schild, rechts niet; het rechtergedeelte werd dan ook toegevoegd in 1847. De rechtvleugel, met stallen, toont een duidelijke bouwnaad naast de vierde travee van rechts, te wijten aan een linkse uitbreiding, waardoor een aansluiting met de achtervleugel werd verkregen.

De straatvleugel, met inrijpoort en flankerende stallen, is een vroeg-20ste-eeuwse realisatie, met elementen als een korbogige inrijpoort (stilistisch in de 18de eeuw te situeren), gerecupereerde kalksteenomlijstingen en verschillende wapenstenen, waaronder de gedateerde wapens van de familie Pauli-Stravius (1710), van de abdisen Barbara van Hinnisdael (1650), Barbe de Rivière d'Arschot (1734) en Claudia de Merode (1682). Deze elementen zijn van historisch belang, omdat zij gerecupereerd zijn uit de Herkenrodewinning en als dusdanig representatief zijn voor de historische ontwikkeling van dat goed.

In de onmiddellijke omgeving van de hoeve zijn mooie voorbeelden van poort- en hekwerk te situeren, die samen met het poortwerk rond het nieuwe kasteel De Klee formeel en functioneel zijn ingepast in een zekere hiërarchie.

- ALS MONUMENT : KASTEEL DE KLEE MET PARK

Historische waarde:

Het kasteel werd in 1907 opgetrokken naast de oude pachthoeve De Klee door barones Sneyers-d'Attenhoven; errond werd een park aangelegd in landschapsstijl, dat zich uitstrekt tot aan de oude hoeve, die zelf een praktische aanhankelijkheid werd.

Historische, in casu architectuurhistorische waarde:

Kasteel en park vormen een typisch Belle-Epoque-buitenverblijf, meer toegespitst op architecturale kaliteiten en wooncomfort dan op landelijke functionaliteit.

Het kasteel is een sobere, eclectische baksteenbouw van vijf traveeën en twee bouwlagen op een verhoogde begane grond, met grotendeels rechthoekige muuropeningen, een kroonlijst op modillons en leien schilddaken met dakkapellen; kalksteen werd aangewend voor architecturale details als plint, banden, geprofileerd lijstwerk en negblokken. De façade omvat een geaccentueerde middenrisaliet met bordes en rondbogige ramen op het gelijkvloers; een toren van drie bouwlagen onder een naaldspits benadrukt de rechtse zijrisaliet; de vanaf de straat zichtbare gevels worden verlevendigd door alternerend aangewende, gesculpteerde borstweringen, dakvensters met aediculabekroning en frontons met heraldische motieven ; het aedacula-fronton van de rechtse zijgevel omvat de datering *anno 1907*. De achtergevel is gestructureerd rond een monumentaal glas-in-loodvenster. (glazenier onbekend)

Socio-culturele waarde:

Het kasteelpark vormt een structureel onderdeel van het kasteelgoed, ondersteunt het kasteel in zijn functionaliteit en beeldbepalende waarde, en verankert het domein in de

landschappelijke omgeving. De zone voor het kasteel is vrij geometrisch opgevat, met een licht verzonken tuin, waarin een grasvlak zijdelings wordt afgeboord met in tromvorm gesnoeide taxussen en een lange haag. Achter het kasteel is een grasveld beplant met solitaires, waaronder een oude moerbeiboom, massieven en groepen struiken. Een weg loopt langsheen de parkgrenzen, die aan de straatzijde door een brede bomenrand worden afgeschermd ; ten zuiden is het park afgeboord door het pachthof De Klee, maar aan de vrije noord- en oostzijde heeft het park een opener karakter, met vergezichten op de omgeving, waarin meer bepaald de silhouetten van Borgloon, Kuttehoven en het kasteel Hulsberg opdoemen. Het park bezit mooie voorbeelden van poort- en hekwerk.

- ALS MONUMENT : SINT-JAN-DE-DOPERKERK met kerkhof en kerkhofmuur :

Historische waarde:

De kerk heeft een intrinsieke historische waarde als feodale stichting met een lange voorgeschiedenis; in oorsprong filiaal met dooprecht van de nabije St.-Odulphuskerk in Borgloon, gepatroneerd door de Graven van Loon; in handen gekomen van de Heer van Kortessem en uiteindelijk, omstreeks het midden van de 13de eeuw, toegewezen aan de Cisterciënzerinnenabdij van Herkenrode; van dan af extrinsiek historisch waardevol, architectuurhistorisch bevestigd door de Romaanse kern; vermoedelijk werd de kerk onder impuls van de abdij gemonumentaliseerd. Stabiele eigendomstoestand tot de Franse Revolutie, waarna chaos: in 1797 werd het gebouw gesloten; de meubels werden verkocht in 1799, maar konden onmiddellijk worden gerecupereerd. Tweede architectuurhistorische markering in de 19de eeuw: heropbouw van het schip rond 1840, onder pastoor Joseph-Louis Truyens, nieuwe torenspits en portaal van 1862.

De historische, in casu architectuurhistorische waarde:

Het schip vertegenwoordigt de 19de-eeuwse ontwikkelingsfase van de kerk en vormt een essentieel typologisch onderdeel van het pand. Eénbeukige plattegrond, vier traveeën diep, met halfronde absis en aangebouwde sacristie. Bakstenen gebouw met hoekpilasters en mergelstenen kroonlijst; neoklassiek portaal in hardstenen omlijsting onder entablement, zijdelingse rondboogvensters in mergelstenen omlijsting met doorlopende hardstenen lekdrempels. Beprepareerd interieur, overdekt met een tongewelf op een kroonlijst, gedragen door Ionische pilasters. Meubilering (behalve een mogelijks 18de-eeuwse biechtstoel) dateert uit de verbouwingsperiode; neogotische glasramen.

Op het kerkhof bevinden zich vijf 17de en 18de-eeuwse grafkruisen en verschillende latere grafmonumenten.

Socio-culturele en volkskundige waarde:

De kerk is ingeplant op een hoogte en als dusdanig van een uitgesproken beeldbepalende waarde; het gebouw bekleedt in het kader van aloude feodale en landelijke krachtverhoudingen letterlijk en figuurlijk een centrale positie in het dorp; getuige van de lokale verankering is de neogotische kerkbank van de eigenaars van het nabije kasteelgoed de Klee.

- ALS MONUMENT : SPOORWEGBRUG EN BEDDING :

Historische waarde:

De spoorlijn Tongeren-St.-Truiden werd aangelegd in 1878-79. Om het hoogteverschil te overbruggen werd het in de vallei van de Rullingenbeek in ophoging gebouwd. In 1957 reed de laatste reizigerstrein voorbij; de sporen werden in 1970-71 opgebroken.

Socio-culturele waarde:

Berm en brug zijn van een uitgesproken beeldbepalende waarde, enerzijds doordat de artificiele opgehoging de beschutting van het dorp in de beekvallei een sterk gesloten karakter verleent, anderzijds doordat de spoorzate met bomen en struikgewas begroeid is en een uitgesproken groene baken vormt.

- ALS MONUMENT : KAPEL VAN ONZE-LIEVE-VROUW VAN LOURDES :

Historische, volkskundige en socio-culturele waarde:

Kapel op een typisch driehoekig perceeltje, in het midden van de driesprong Kutttekovenstraat-Kleestraat, opgetrokken omstreeks 1907. Het gebouw is getuige van een landelijke traditie om belangrijke kruispunten te markeren met religieuze symboliek.

Historische, in casu architectuurhistorische waarde:

Het gebouwtje is opgetrokken in een temporeel en typologisch karakteristieke neogotische, semi-rustieke stijl. Baksteenbouw met mergelstenen details, het geheel gestut door zes steunberen en afgedekt door zadeldak met dakruitertje; rechthoekig portaal met spitsbogig boogveld, waarin engelenfiguur en opschrift *O.L. VROUW VAN LOURDES B.V.O.* en monogram *PH*; driezijdige koorsluiting, waarin gevelsteen met 1907 gedateerd chronogram en de naam *J. VAN L[E?]MMENS*.

- ALS MONUMENT : PASTORIE

Historische en socio-culturele waarde:

Gebouw ingeplant in de schaduw van de dorpskerk, voor het eerst letterlijk geciteerd in 1726, maar het is onduidelijk of er toen een nieuwbouw werd gerealiseerd, dan wel de verbouwing van een bestaand pand. In 1768 vatte pastoor A. Hurllet in elk geval een verbouwingscampagne aan. Het huidige pand is schitterend gelegen langs de holle weg en vormt samen met de 19de-eeuwse spoorwegbrug een sterk beeldbepalend ensemble.

Historische, in casu architectuurhistorische waarde:

Het gebouw toont concreet een bouwhistorische evolutie: duidelijk gefaseerd gerealiseerde voorgevel van vijf traveeën en twee bouwlagen, gedeeltelijk onderkelderd, met een midden-19de-eeuwse ordonnantie; een rechthoekige deur in een hardstenen omlijsting op neuten en eenvoudige rechthoekige raamopeningen getuigen inderdaad van een zekere regelmaat, maar zijn duidelijk als dusdanig aangepast, aangezien de gelijkvloerse ramen als voormalige kruiskozijsen kunnen worden onderscheiden, op basis van de bewaarde bakstenen ontlastingsbogen. Tot de 18de-eeuwse uitmonstering behoort een schouw met pilastervormige wangen, bekroond met een leeuwenkop.

- ALS MONUMENT : HOEVE GRAETH 7 :

Historische en socio-culturele waarde:

De hoeve is representatief als onderdeel van het oude gehucht Graeth, ten westen van Borgloon, strategisch en beeldbepalend ingeplant ten noordwesten van de zogenaamde *Graetendries* (de oude driehoekige kern van het gehucht), op de hoek van de oude weg Borgloon-St.-Truiden, en de holle weg naar Kutttekoven.

Het gebouw heeft een voorgeschiedenis: weergegeven op de Ferrariskaart (1771-77), als gesloten complex te midden van boomgaarden, constellatie die min of meer wordt herbevestigd door het voorprimitief kadasterplan (1809) en de primitieve legger (1840-44). Het was schijnbaar een belangrijke winning, met een eigen bakhuis en brouwerij, primitief gekadastreerd. Concrete architecturale sporen gaan terug tot de 17de eeuw.

Historische, in casu architectuurhistorische waarde:

Van het primitieve ensemble rest nog de zuidwestelijke hoek, meer bepaald het poortgebouw aan straatzijde en het links achterwaarts daarop aansluitende woonhuis in de linkervleugel, het geheel in baksteen onder zadeldaken langsheen een rechthoekig gekasseid erf. De bewaarde bouwmassa omvat nog concrete historische sporen: het poortgebouw, door bouwnaden duidelijk als autonome entiteit geprononceerd, heeft een steile dakhelling, alsook een aandak aan de rechterzijde; een verankerde bakstenen rondboogpoort is bekroond met een gevelsteen, waarin de inscriptie *A 1744 H JOZEF*; daarboven prijkt een mergelstenen kruis en de sporen van een gedicht bolkozijn, dat stilistisch naar de late 17de tot vroege 18de eeuw verwijst; het woonhuis, aan erfzijde met drie zichtbare traveeën en twee bouwlagen op een verhoogde begane grond, heeft eveneens een steil dak, alsook aandaken met vlechtingen; de ingang deur en ramen zijn gevat in vlak kalkstenen lijstwerk, mogelijks origineel laat-18de- tot vroeg-19de-eeuws, mogelijks gerecupereerd.

- ALS DORPSGEZICHT : de omgeving van de cijnshoeve en kasteel De Klee

Historische waarde:

In onmiddellijke nabijheid van hoeve De Klee, op een heuvel die de wijde omgeving domineert, bleven de restanten bewaard van een pachthof, dat in 1290 door de Cisterciënzerinnenabdij van Herkenrode werd verworven en sedertdien *Hof van Herkenrode* werd genoemd. De historische impact van dit goed is uitgesproken, aangezien de abdij ook uitgestrekte landerijen in de omgeving domineerde (de *Bundergeldkaarten* bieden een overzicht van de eigendommen omstreeks 1680) en alzo een stempel drukte op de dorpsontwikkeling, tijdens het Ancien Régime, maar onrechtstreeks zelfs nog erna, want na de confiscatie en verkoop van de winning in 1797 werd de hoeve progressief afgebroken, waarbij bouw materiaal werd verwerkt in de hoeve De Klee, die de kasteelfunctie van de Herkenrodewinning overnam.

Historische, in casu architectuurhistorische waarde:

De inplanting van de Herkenrodewinning, op een dominerende hoogte en op een drassig, goed verdedigbaar terrein, is representatief voor bouwhistorisch typische strategische en economische premissen. De perceelsstructuur geeft enig beeld van de hoeve, zoals die in de *Bundergelatlas* al wordt weergegeven, als een U-vormig complex, waarvan de open erfzijde aan de Kleestraat wordt afgeschermd door poelen. De oprijlaan bleef zichtbaar, alsook een gedeelte van het grachtenstelsel rond de geometrische tuin, weergegeven op het voorprimitief kadasterplan van 1809, die zich achter de bebouwing bevond en verloren ging door de aanleg van de spoorwegbedding Tongeren-St.-Truiden. Afgezien van zichtbare funderingssporen heeft de ondergrond daarenboven een rijk archeologisch potentieel.

Socio-culturele waarde:

De omgeving van hoeve De Klee (en in extenso de Herkenrodewinning) is van een uitgesproken beeldbepalende waarde, in esthetisch, functioneel en historisch opzicht, als landelijke omgeving van een in essentie agrarische bebouwing, als onbebouwde context van historisch waardevolle constructies, als zichtondersteunend en in se waardevol landschappelijk kader.

- ALS DORPSGEZICHT : Kuttekovestraat van Graeth tot spoorwegbrug met onmiddellijke omgeving :

Historische en socio-culturele waarde:

De Kuttekovestraat verbindt vanouds het gehucht Graeth met de dorpskern van Kuttekoven. De straat ontwikkelt zich vanaf Graeth tot holle weg, slingert zich omheen de heuvel met de kerk, en loopt daar verder, links langsheen een talud; het dorp ontwikkelde zich aan de overzijde van de weg, in een beekvallei. De wijde omgeving is als weiland en boomgaard in gebruik. De terreinkarakteristieken bleven sinds de optekening van de Ferrariskaart (1771-77) in grote trekken behouden. Het geheel is authentiek, uitgesproken pittoresk en ten aanzien van de dorpskerk en de spoorwegbrug van een belangrijke beeldondersteunende waarde.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

- A. De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994).

Brussel, 09-07-2003

Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden,
Cultuur, Jeugd en Ambtenarenzaken ,

Paul VAN GREMBERGEN